

Olympiáda zo slovenského jazyka a literatúry
Štrnásť ročník, školský rok 2021/2022
Krajské kolo
Kategória: C

I. ČASŤ – PÍSOMNÁ TEST

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

UKÁŽKA č. 1

MEDZINÁRODNEJ VESMÍRNEJ STANICI (ISS) HROZILA ZRÁŽKA S VESMÍRNYM ODPADOM, KTORÝ SA K STANICI V PONDELOK PRIBLIŽIL DVAKRÁT.

Podľa Interfaxu¹ o tom informovala ruská vesmírna agentúra Roskosmos. V súlade so štandardnými postupmi sa posádka ISS pre hrozbu kolízie s vesmírnym odpadom presunula do kozmických lodí Sojuz a Crew Dragon.

Kým Roskosmos s odvolaním sa na údaje z amerického centra riadenia letov informoval, že ISS „vstúpi do koridoru možného zblíženia s objektom vesmírneho odpadu“, americký Národný úrad pre letectvo a vesmír (NASA) zároveň poznamenal, že riziko kolízie je „veľmi malé“.

Ako informovala posádka ISS, napokon nedošlo k nijakým kolíziám medzi orbitálnou základňou a úlomkami vesmírneho odpadu.

Interfax pripomenul správu z minulého týždňa, že v noci na 12. novembra mal asi 600 metrov od ISS preletieť úlomok čínskej meteorologickej družice Fengyun-1C. Aby sa predišlo kolízii, obežná dráha ISS bola zvýšená o 1200 metrov.

V apríli 2019 ruský strojársky výskumný ústav informoval, že ISS sa musela počas svojej existencie vyhnúť vesmírnemu odpadu už 25-krát. Minimálna vzdialenosť, v ktorej bol vesmírny odpad od stanice, bola 720 metrov. V roku 2020 uskutočnila ISS pre riziko zrážky s vesmírnym odpadom dva únikové manévry v júli a septembri.

Podľa správy Roskosmosu zo 4. augusta celková hmotnosť vesmírneho odpadu na obežnej dráhe presahuje 7 000 ton a automatický systém, ktorý varuje pred nebezpečnými situáciami v priestore blízko Zeme, dostáva každý deň tri až desať správ o priblížení sa ruských kozmických lodí k potenciálne nebezpečným objektom.

Šéf Roskosmosu Dmitrij Rogozin v júni navrhol vytvorenie jednotného medzinárodného systému monitorovania vesmírneho odpadu. Vysvetlil, že vytvorenie tisícok zhlukov odpadu predstavuje pre ISS potenciálnu hrozbu. Roskosmos preto navrhuje motivovať prevádzkovateľov takýchto satelitných systémov, aby svoje objekty po použití stiahli z obežnej dráhy.

Zdroj: <https://vat.pravda.sk/vesmir/clanok/607243-iss-v-pondelok-dvakrat-hrozila-zrazka-s-vesmirnym-odpadom/>
TASR 15. 11. 2021

Úloha č. 1

Cieľom ukážky je:

- A. Varovať obyvateľov, aby sa vyhli znečisťovaniu vesmíru.
- B. Informovať o presunoch na kozmických staniách.
- C. Informovať o možnosti zrážky s vesmírnym odpadom.
- D. Vyzvať na medzinárodnú spoluprácu.

¹ súkromná nezávislá ruská spravodajská agentúra

Úloha č. 2

Ktoré tvrdenie je v súlade s obsahom ukážky?

- A. V roku 2020 vesmírny odpad bol od vesmírnej stanice 720 metrov.
- B. ISS sa musela v roku 2020 vyhnúť vesmírnemu odpadu 25-krát.
- C. V roku 2020 pre riziko zrážky s vesmírnym odpadom ISS uskutočnila dva únikové manévry.
- D. 12. novembra prišlo ku kolíziám medzi orbitálnou základňou a úlomkami vesmírneho odpadu.

Úloha č. 3

Z ukážky nevyplýva:

- A. Roskosmos navrhuje motivovať prevádzkovateľov satelitných systémov, aby svoje objekty po použití stiahli z obežnej dráhy.
- B. Národný úrad pre letectvo a vesmír (NASA) poznamenal, že riziko kolízie je „veľmi malé“.
- C. Rogozin nariaďuje prevádzkovateľom satelitných systémov, aby použité objekty odstránili z obežnej dráhy.
- D. Celková hmotnosť vesmírneho odpadu na obežnej dráhe presahuje 7 000 ton.

Úloha č. 4

Kedy hrozilo najväčšie nebezpečenstvo kolízie ISS s vesmírnym odpadom?

- A. Keď sa v apríli 2019 ISS musela vyhnúť vesmírnemu odpadu už dvadsiaty piaty raz za dobu svojej existencie.
- B. Keď bola minimálna vzdialenosť 720 metrov, v ktorej bol vesmírny odpad od stanice.
- C. Keď asi 600 metrov okolo ISS preletel úlomok meteorologickej družice Fengyun-1C.
- D. Keď hmotnosť vesmírneho odpadu na obežnej dráhe presiahla 7 000 ton.

Úloha č. 5

Z textu ukážky č. 1 vyplýva, že hrozbu kolízie s vesmírnym odpadom je možné riešiť

- A. zničením satelitných systémov po ich použití.
- B. stiahnutím satelitných systémov po použití z obežnej dráhy.
- C. presunom vesmírneho odpadu do kozmických lodí.
- D. udržiavaním minimálnej vzdialenosti od vesmírneho odpadu 720 m.

Úloha č. 6

V ukážke č. 1 sa uplatňuje

- A. najmä informačný slohový postup.
- B. aj vplyv administratívneho jazykového štýlu.
- C. predovšetkým rozprávací slohový postup.
- D. v menšej miere aj umelecký opis.

Úloha č. 7

Podčiarknuté slová v ukážke č. 1 sú

- A. domáce slová.
- B. expresívne slová.
- C. zdobneniny.
- D. termíny.

UKÁŽKA č. 2

Obec Bešeňová je jednou z mála vzácných lokalít, kde sa vyskytujú „sladkovodné“ vápence, čiže travertíny. Za toto bohatstvo môžeme ďakovať nerastnému obsahu vody, jej teplote a samozrejme povrchu a stavbe krajiny. Ak si nájdete čas, určite navštívte tento „opustený“ lom severne od obce.

Vďaka vhodným prírodným podmienkam v obci Bešeňová vzniklo „travertínové pole“. Travertíny sú vlastne mäkká vápencová hornina a ich vznik ovplyvňujú mnohé faktory – teplota vody, chemický obsah vody, prítomnosť organizmov a CO₂ vo vode, geologické podložie a pod.

Prírodná pamiatka Bešeňovské travertíny sa rozprestiera na rozlohe 3,18 ha. Po kaskádach tohto úkazu neustále steká minerálna voda, ktorá im dodáva krásny lesk. Táto voda neobsahuje len uhličitan vápenatý, ale aj horčík, síru a železo. Preto sú Bešeňovské travertíny krásne farebné.

Z nich vyrobené a vyleštené zlatožlté dosky zdobia dokonca budovu Univerzity Komenského v Bratislave alebo Palác národov vo švajčiarskej Ženeve.

Bešeňovské travertíny nie sú ani najmohutnejšie, ani najväčšie, ale svojou pestrou skladbou sú určite najzaujímavejšie.

Zdroj: Vydavateľstvo DAJAMA
Web: Bešeňovské travertíny

Úloha č. 8

Ktoré tvrdenie je v súlade s obsahom ukážky č. 2?

- A. Farbu travertínových dosiek podmieňuje množstvo vody.
- B. Travertíny sa ťažia na rozlohe 3,18 ha.
- C. Travertínové bane patria medzi slovenské unikáty.
- D. Travertíny vznikli vďaka vhodným prírodným podmienkam.

Úloha č. 9

Ktoré tvrdenie o travertínoch z Bešeňovej nie je v súlade s obsahom ukážky č. 2?

- A. Sú sfarbené vďaka vode s obsahom minerálov.
- B. Zdobia aj budovu Prezidentského paláca.
- C. Patria medzi vápencové prírodné úkazy.
- D. Sú zaujímavé svojou pestrou skladbou.

Úloha č. 10

V ktorej možnosti sa nachádza združené pomenovanie?

- A. vápencová hornina
- B. minerálna voda
- C. zlatožlté dosky
- D. sladkovodné vápence

Úloha č. 11

Travertíny sú vlastne mäkká vápencová hornina a ich vznik ovplyvňujú mnohé faktory – teplota vody, chemický obsah vody, prítomnosť organizmov a CO₂ vo vode, geologické podložie a pod.

Uvedená veta je

- A. podrad'ovacie súvetie, skladá sa z troch viet.
- B. prirad'ovacie súvetie, skladá sa z dvoch viet.
- C. rozvitá veta s viacnásobným vetným členom.
- D. prirad'ovacie súvetie, skladá sa z troch viet.

Úloha č. 12

V ktorej možnosti sú správne určené zvýraznené vetné členy v nasledujúcej vete?

Po kaskádach tohto úkazu *neustále* steká *minerálna* voda.

- A. príslovkové určenie, príslovkové určenie
- B. predmet, zhodný prívlastok
- C. predmet, príslovkové určenie
- D. príslovkové určenie, nezhodný prívlastok

UKÁŽKA č. 3

1. Vyziabnutý žeriav dostal nápad, ako si z namysleného páva urobiť žart.
2. Ostatné vtáky hnevalo, že je takýto nadutý a s nikým sa nechce priateliť.
3. Pred každým sa hrdil svojím krásnym pávím chvostom a sám sa obdivoval vo vode.
4. Žil raz jeden páv, ktorý bol veľmi pyšný a márnomyseľný.
5. Jedno ráno sa žeriav vybral na prechádzku a išiel okolo páva.
6. Páv si ako zvyčajne čistil a suchoril perie. Páv hneď začal posmešne: „Žeriav, prečo nechceš vyzerat' trochu krajšie? Pozri, aký si všedný, obyčajný a nezaujímavý, niet čo obdivovať na tebe!“
7. „Tvoje krásne perá nie sú také silné ako moje, ktoré ma vynesú na oblohu kedykoľvek chcem.“
8. Žeriav pokojne kráčal ďalej, potom sa zastavil a odpovedal mu: „Páv, možno máš krajšie perie ako ja, ale všimol som si, že nevieš lietať.“

<https://docplayer.sk/198009105>

Úloha č. 13

Ktorou vetou sa má príbeh začať a ktorou skončiť, aby bol zmysluplný? Vyber správnu možnosť s číselným označením viet ukážky č. 3.

- A. 5; 8
- B. 3; 6
- C. 1; 8
- D. 4; 7

Úloha č. 14

Vyber poučenie, ktorým by autor mohol ukončiť príbeh z ukážky č. 3.

- A. Telesná veľkosť a sila nie sú vždy rozhodujúce.
- B. Nečakaj pomoc od iných, keď si sám nevieš pomôcť.
- C. Príroda nám niekde ubrala, niekde pridala.
- D. Kto druhému jamu kope, sám do nej spadne.

Úloha č. 15

Vyziabnutý žeriav dostal nápad, ako si z namysleného páva urobiť žart.

Označ skupinu prídavných mien, ktorou by sa mohlo nahradiť podčiarknuté slovo tak, aby sa zachoval význam slova, ktorý mu dal autor.

- A. pustý, osirotený, vycivený
- B. chudý, štíhly, tenký
- C. stuhnutý, vymrznutý, zmeravený
- D. hladný, nenasýtený, chamtivý

Úloha č. 16

Napíš, ako sa v literatúre nazýva žáner ukážky č. 3.

.....

Úloha č. 17

Z textu ukážky č. 3 vypíš prvé slovo prvej uvádzacej vety.

.....

Úloha č. 18

V ktorej možnosti dochádza v príde reči k spodobovaniu?

- A. prečo nechceš vyzerat' trochu krajšie
- B. bol veľmi pyšný a márnomyseľný
- C. tvoje krásne perá nie sú také silné ako moje
- D. a sám sa obdivoval vo vode

Úloha č. 19

Z nasledujúcich definícií označ tú, ktorá charakterizuje ukážku č. 3.

- A. Epický útvar ľudovej slovesnosti. Vyznačuje sa jednoduchým dejom. Dej je smutný, jednoduchý a zväčša sa končí tragicky.
- B. Epický žáner, v ktorom zvieratá, rastliny alebo neživé predmety konajú alebo hovoria ako ľudia. Vždy z nej vyplýva nejaké ponaučenie.
- C. Epický útvar, v ktorom sa podáva ľudový výklad o jave či veci, ktorý človeka nabáda k premýšľaniu a nie je samozrejmý. Odrážajú sa v ňom individuálne, ale aj kolektívne túžby, potreby a obavy.
- D. Epická veršovaná skladba so širokým záberom deja a udalostí o hrdinských činoch legendárnych hrdinov, prípadne bohov. Čerpá námety zo života spoločnosti, umelecky stvárňuje najzákladnejšie problémy doby.

Úloha č. 20

Ktoré tvrdenie o ukážke č. 3 nie je správne?

- A. Uplatnilo sa v nej ja-rozprávanie.
- B. Nachádza sa v nej alegória.
- C. Má pásmo postáv i pásmo rozprávača.
- D. Je v nej skrytý výsmech.

UKÁŽKA č. 4

Kamil Peteraj – Ľalia poľná

K zemi sa skláňaš Ľalia poľná
padajú dažde jesenné,
prezrad', prečo je láska voľná,
prezrad', čo o nej nevieme.

K zemi sa skláňaš Ľalia poľná
a zvony hádžeš do jarkov,
a noc ti svieti Ľalia poľná,
poslednou letnou zápalkou.

K zemi sa skláňaš Ľalia poľná
a schnú ti šaty belostné.
Prečo je láska, láska voľná?
Prečo v nej večne dýcha sneh?

K zemi sa skláňaš Ľalia poľná,
k tej mokrej zemi jesennej
a tvoja láska, láska voľná,
je tichou večnou piesňou v nej.

K zemi sa skláňaš Ľalia poľná,
padajú dažde jesenné,
prezrad', prečo je láska voľná,
prezrad', čo o nej nevieme,
prezrad', čo o nej nevieme.

<https://supermusic.cz/skupina.php?idpiesne=361387&sid=&TEXT=1>

Úloha č. 21

Ktoré tvrdenie o ukážke č. 4 je pravdivé?

- A. Má prvky reflexívnej lyriky, používa voľný verš.
- B. Má znaky ľúbostnej lyriky, je písaná viazanou rečou.
- C. Patrí k spoločenskej lyrike, je písaná neviazanou rečou.
- D. Patrí k prírodnej lyrike, má nepravidelný rytmus.

Úloha č. 22

V ktorej možnosti je správne určený umelecký jazykový prostriedok?

- A. prečo v nej večne dýcha sneh – personifikácia
- B. a schnú ti šaty belostné – prirovnanie
- C. padajú dažde jesenné – metonymia
- D. poslednou letnou zápalkou – personifikácia

Úloha č. 23

Autor v ukážke č. 4 použil rým

- A. združený.
- B. striedavý.
- C. obkročný.
- D. prerývaný.

Úloha č. 24

Ktorá možnosť v literárnej teórii charakterizuje nasledovné dvojveršie?

prezrad', čo o nej nevieme,

prezrad', čo o nej nevieme.

- A. Opakovanie rovnakého verša alebo viacerých veršov na konci jednotlivých strof básne.
- B. Prenesenie významu na základe vnútornej podobnosti.
- C. Prenesenie významu na základe vonkajšej podobnosti.
- D. Porovnávanie dvoch vecí alebo javov na základe podobnosti alebo spoločných znakov.

Úloha č. 25

Označ možnosť, v ktorej sú uvedené obidva umelecké prostriedky, ktoré nie sú charakterizované v úlohe č. 24 v možnostiach A, B, C, D.

- A. Metafora, personifikácia.
- B. Prirovnanie, metonymia.
- C. Epiteton, básnická otázka.
- D. Refrén, personifikácia.

Autor: Mgr. Daniela Petříková

Recenzovala: Mgr. Nadežda Kašiarová

Redakčná úprava: Mgr. Alžbeta Palacková

Vydal: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, Bratislava 2022

OSJL14 KKCul22

Zdroje:

<https://vat.pravda.sk/vesmir/clanok/607243-iss-v-pondelok-dvakrat-hrozila-zrazka-s-vesmirmym-odpadom/>; TASR 15.11.2021

<https://slovakia.travel/besenovske-travertiny>

<https://docplayer.sk/198009105-Ezopove-bajky-ezopove.bajky.html>